

Jaká jsou úskalí přístupnosti voleb? S naplněním volebního práva mohou mít problém nejen lidé s postižením, ale například i ti omezení na svobodě

16.9.2022 - | Veřejný ochránce práv

Volby a lidé s postižením - dostanou se do volební místnosti?

Volební zákony zatím nevyžadují, aby byly volební místnosti bezbariérové. A povinné není ani to, aby například obce o bezbariérovosti volebních místností nebo jejich vybavení jednoduše informovaly. Pro voliče se specifickými potřebami proto může být složité zjistit, zda se do volební místnosti vůbec dostane, aby se podle situace mohl případně rozhodnout požádat (letos konkrétně pro volby do Senátu) o voličský průkaz a volit v okrsku, kde je pro něj volební místnost přístupná.

Už vloni vydal veřejný ochránce práv spolu s poradním orgánem nebo organizacemi hájícími práva lidí s postižením dotazník pro obce vztahující se k přístupnosti volebních místností pro lidi s postižením s ohledem na jejich specifické potřeby. Ministerstvo vnitra ho částečně zapracovalo do metodiky k volbám.

Voliči by se z dotazníku, který by každá obec vyplnila a umístila na svůj web, mohli snadno a jednoduše dozvědět například, kolik je u volební místnosti parkovacích míst pro držitele průkazů ZTP a ZTP/P, jestli je budova bezbariérová, zda je výtah dostatečně prostorný pro člověka, který používá vozík nebo jestli jsou v budově dost široké dveře. V dotazníku by se také uvádělo, jestli jsou na chodbách a schodech madla nebo jestli jsou na podlahách vodící linie pro lidi se zrakovým postižením. Dalším vybavením volebních místností může být například indukční smyčka, která posiluje zvukový signál pro lidi s kochleárním implantátem. Lidé by se dozvěděli i to, jak je zajištěné soukromí při volbě do přenosné schránky.

„V minulosti jsme se setkávali s poměrně nedůstojnými situacemi, kdy lidé, kteří se nemohli dostat do volební místnosti a volili do přenosné urny, vyplňovali volební lístky doslova na koleně na chodbě nebo na schodišti. To opravdu není adekvátní pro výkon Ústavou zaručeného volebního práva,“ popsala vedoucí odboru monitorování práv osob se zdravotním postižením Romana Jakešová a připomněla také loňské aktualizované Doporučení pro k podpoře voličů v domovech pro osoby se zdravotním postižením určené poskytovatelům pobytových sociálních služeb nebo opatrovníkům.

V něm je krok po kroku popsán volební proces počínaje dlouhodobou přípravou v předvolebním období až po samotný výkon volebního práva ve volební místnosti nebo do přenosné volební schránky v pobytovém zařízení sociálních služeb. Cílem je umožnit co nejširšímu okruhu klientů realizovat jejich volební právo, a to díky odpovídající podpoře ze strany poskytovatele sociálních služeb nebo opatrovníka.

Veřejný ochránce práv také letos uspěl s připomínkou k návrhu zákona o správě voleb, aby už soudy v řízení o svéprávnosti v budoucnu nesměly lidem omezit výkon aktivního volebního práva. Ombudsman upozornil, že takové omezení možnosti volit je v rozporu s Úmluvou OSN o právech osob ze zdravotním postižením. V meziresortním připomínkovém řízení Ministerstvo vnitra připomínku ombudsmana akceptovalo.

Vězněné osoby - překážky lidí k urnám nepustí

Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody v obecních volbách podle zákona volit nemohou. Na lidi obviněné se v souladu se zásadou presumpce neviny pohlíží jako na osoby nevinné, proto podle platných předpisů nesmí být omezení na svých volebních právech, a to ani, pokud se nacházejí ve vazbě. V praxi ovšem existují faktické překážky, které lidem ve vazbě ve výkonu volebního práva v obecních volbách brání. Obdobný problém jako u obviněných ve vazbě pak nastává i v případě lidí v zabezpečovací detenci.

Především jde o pravidlo, že v obecních volbách mohou lidé volit pouze v místě svého bydliště – pro obecní volby se proto nevydávají voličské průkazy.

V případě voleb do obecních zastupitelstev tedy mají obvinění ve vazbě a lidé v zabezpečovací detenci jedinou možnost, kdy mohou volit: musí mít trvalé bydliště ve stejném volebním okrsku, ve kterém stojí i věznice. Taková pravděpodobnost je ale velmi malá.

Komplikovaná je pro vězněné osoby i situace u voleb do Senátu. Ani v případě využití voličského průkazu totiž zákon neumožňuje hlasovat z jiného volebního obvodu. Platí tedy podmínka, že věznice musí stát ve stejném volebním obvodu, v jakém má vězněná osoba trvalé bydliště, tedy kde je zapsaná do stálého seznamu voličů, a zároveň jsou v tomto obvodu vypsány volby do Senátu. Jde tedy o větší oblast než pouze konkrétní volební okrsek - volební obvod zahrnuje více volebních okrsků - i tady je ale pravděpodobnost pro lidi ve věznicích poměrně nízká.

Další komplikace přináší, zejména pro obviněné, i načasování. O voličský průkaz musí volič požádat do okamžiku uzavření stálého nebo zvláštního seznamu voličů, nebo podáním doručeným nejpozději 7 dní před volbami s úředně ověřeným podpisem. Hlasování na voličský průkaz je proto pro obviněné vzaté do vazby prakticky nevyužitelné. Obviněný by totiž musel dopředu vědět, že bude v den voleb ve vazbě.

Situaci by mohlo podle ombudsmana vyřešit například zavedení korespondenční volby, která voličům umožňuje využít aktivního volebního práva a nespojuje jeho výkon s nutností fyzické přítomnosti v určitém čase na určitém místě.

- Principy přístupnosti volebních místností
- Dotazník - souhrnná informace o volební místnosti

https://www.ochrance.cz/aktualne/jaka_jsou_uskali_pristupnosti_voleb_s_naplnenim_volebniho_prava_mohou_mit_problem_nejen_lide_s_postizenim_ale_napriklad_i_ti_omezeni_na_svobode